

LHBTI+ studenten

Jezelf zijn
binnen Inholland

BEHOEFTEONDERZOEK

Thomas Glaudemans MSc
dr. Machteld de Jong
Onderzoekslijn Diversiteitsvraagstukken
Mede-opdrachtgever: WIR Amsterdam/Diemen
Hogeschool Inholland

SAMENVATTING

In dit kwalitatieve onderzoek staan de ervaringen en behoeften van negentien lhbti+-studenten van Inholland centraal. Lhbti+ staat voor lesbische vrouwen (l), homoseksuele mannen (h), biseksuelen (b), transgenders (t), intersekse personen (i) en personen die zich anders identificeren (+). Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van geleefde ervaringen van lhbti+-studenten waar het gaat om in hoeverre en op welke wijze zij uiting (zouden willen) geven aan hun gender- en/of seksuele identiteit binnen de onderwijsomgeving van Inholland. Uit de verhalen van de participanten van dit onderzoek blijkt ten eerste dat een georganiseerde en actieve lhbti+-gemeenschap binnen Inholland op dit moment sterk gemist wordt. Het gaat hier om een gemeenschap in de concrete vorm van een netwerk, platform of vereniging, bestaande uit zowel studenten als medewerkers. De belangrijkste doelen van een dergelijke gemeenschap zijn het faciliteren van laagdrempelig contact met gelijkgestemden en het bieden van een luisterend én begrijpend oor in gevallen waaraan daar behoefte is. Ten tweede kan een dergelijke gemeenschap bijdragen aan het zichtbaar maken van de lhbti+-gemeenschap binnen Inholland. De huidige inspanningen van Inholland op dit gebied – zoals het hijsen van de fysieke en digitale regenboogvlag op bijvoorbeeld Paarse Vrijdag – worden door participanten nauwelijks opgemerkt. Om te zorgen dat lhbti+-studenten zich vanuit de hogeschool gezien en gesteund (blijven) voelen zijn dergelijke steunbetuigingen aan de lhbti+-gemeenschap belangrijk en noodzakelijk. Tot slot blijkt uit de verhalen van de participanten dat kwesties rondom de lhbti+-gemeenschap binnen Inholland, net zoals in de bredere maatschappij, nog altijd complex van aard zijn en veelal onbesproken blijven. Door binnen de onderwijsomgeving vaker en explicieter aandacht te besteden aan onderwerpen rondom de lhbti+-gemeenschap kan zichtbaar worden dat niet iedereen binnen Inholland – zoals nu veelal verondersteld wordt – op dezelfde golflengte zit als het gaat om kwesties rondom de lhbti+-gemeenschap. Het zichtbaar en bespreekbaar maken van dergelijke verschillen is een belangrijke voorwaarde voor het kunnen voeren van een open gesprek over deze thematiek.

INHOUD

Samenvatting	2
Inleiding	4
Achtergrond	4
Diversiteit als kracht	5
Charter Diversiteit	5
Onderzoekslijn Diversiteitsvraagstukken	5
Urgentie en relevantie	5
Onderzoeksvraag	5
Onderzoeksopzet	6
Studeren bij Inholland als lhbti+-student	7
Jezelf zijn	7
Positieve ervaringen	7
Negatieve ervaringen	8
Bewustwording	9
Zichtbaarheid van de lhbti+-gemeenschap	11
Behoefte aan gemeenschap	11
Conclusie en aanbevelingen	13
Bronnen	14

‘Ik wil niet als ik mezelf voorstel zeggen van, o ja, ik heb een vriendin, in plaats van een vriend.’

INLEIDING

In dit onderzoek van de onderzoekslijn Diversiteitsvraagstukken met als mede-opdrachtgever Werving, Instroom en Relatiemanagement (WIR) Amsterdam/Diemen staan ervaringen en behoeften van lhbt+-studenten binnen Inholland centraal. Lhbt+ staat voor lesbische vrouwen (l), homoseksuele mannen (h), biseksuelen (b), transgenders (t), intersekse personen (i) en personen die zich anders identificeren (+). Het doel van het onderzoek is het in kaart brengen van geleefde ervaringen van lhbt+-studenten op het gebied van inclusie. Hierbij zal in het bijzonder gekeken worden naar in hoeverre en op welke wijze lhbt+-studenten uiting (zouden willen) geven aan hun gender- en/of seksuele identiteit binnen de onderwijsomgeving van Inholland in de breedste zin van het woord. De aanleiding voor dit onderzoek vloeit onder andere voort uit het Charter Diversiteit waaraan Inholland zich in 2018 heeft gecommitteerd. Ook laten recent onderzoek en signalen in de media zien dat scholieren en studenten die zichzelf identificeren als lhbt+ binnen de onderwijsomgeving nog altijd – en is sommige gevallen steeds vaker – te maken krijgen met discriminatie en uitsluiting op basis van hun gender- en/of seksuele identiteit.

ACHTERGROND

In Nederland is de publieke opinie rondom lhbt+-personen relatief gunstig. Het overgrote deel van de Nederlandse bevolking staat positief tegenover een groot aantal thema's gerelateerd aan lhbt+-personen zoals gelijke rechten, zichtbaarheid en acceptatie in de nabije kring (Kuyper, 2018). Over thema's zoals (zichtbare) intimiteit tussen mensen van gelijk geslacht en gelijke rechten ten aanzien van adoptie wordt in vergelijking met andere onderwerpen relatief negatief gedacht. Het denken over homo- en biseksualiteit hangt in Nederland samen met enkele sociaal-demografische kenmerken zoals geslacht, leeftijd, opleiding, etniciteit en religie. Zo laat Kuyper (2018) zien dat leden van de Protestantse Kerk Nederland, leden van overige religies en mensen met een niet-westerse migratieachtergrond beduidend (maar niet in meerderheid) negatiever denken over thema's gerelateerd aan lhbt+-personen.

Als het gaat over ervaringen vanuit de doelgroep zelf laat de LHBT-monitor 2018 van het Sociaal en Cultureel Planbureau zien dat lesbische, homoseksuele en biseksuele Nederlanders in algemene termen nog altijd vaker gevoelens van onveiligheid ervaren dan heteroseksuele Nederlanders (Beusekom & Kuyper, 2018). Meer specifiek gericht op ervaringen in het (hoger beroeps)onderwijs lieten Keuzenkamp, Kooiman en Lisdonk in 2012 zien dat slechts twee derde van de homoseksuele studenten het hoger beroepsonderwijs ervaart als homovriendelijk (Keuzenkamp, Kooiman & Lisdonk, 2012). Uit dit onderzoek bleek eveneens dat minder dan de helft van de hbo-studenten tegenover medestudenten open is over hun seksuele voorkeur en dat hbo-studenten in de studieomgeving zelfs vaker met negatieve reacties te maken krijgen dan in de openbare ruimte.

Reden tot zorg is de tussen 2013 en 2018 fors toegenomen ervaren discriminatie onder lhbt+-scholieren en -studenten, zo laat recent grootschalig onderzoek aangaande ervaren discriminatie in Nederland van het Sociaal en Cultureel Planbureau zien (Andriessen et al., 2020). Onduidelijk is waar deze stijging verband mee houdt. Wel duidelijk is dat ervaren discriminatie in het onderwijs naast bijvoorbeeld negatieve bejegening relatief vaak over ernstige vormen gaat, zoals bedreiging en geweld, en seksueel grensoverschrijdend gedrag. De kwetsbare positie van lhbt+-scholieren en -studenten in het onderwijs komt ook terug in het beduidend hogere aandeel van deze groep dat stopt met hun opleiding. Acht procent van deze groep is als gevolg van discriminatie gestopt met hun opleiding, ten opzichte van tussen de twee en drie procent als het gaat om alle scholieren en studenten. Dit onderzoek dient een bijdrage te leveren aan het vertalen van bovengenoemde bevindingen en ontwikkelingen naar de onderwijscontext van Inholland.

DIVERSITEIT ALS KRACHT

Diversiteit in talenten en interesses, in culturele achtergrond en in persoonlijke bagage wordt in het Instellingsplan 2016-2022 genaamd Durf te leren genoemd als een van de krachten van Inholland. Een diverse groep van unieke personen maakt dat er van elkaar geleerd kan worden en is een verrijking voor het onderwijs. Binnen Inholland staat het zien van diversiteit als kracht centraal (Inholland, 2016: 20):

Inholland leidt professionals op die gaan werken in een multiculturele en internationale samenleving. De studenten hebben verschillende sociale, etnische en educatieve achtergronden en de diversiteit neemt toe. Het hoger onderwijs vraagt om docenten die verbindingen weten te leggen tussen studenten en deze kunnen voorbereiden op een snel veranderende werkomgeving. Uitgangspunt is dat diversiteit leidt tot meerwaarde (zoals blijkt uit onderzoek). Inholland stimuleert de kracht van de diversiteit van de studenten en medewerkers, door de verschillende achtergronden te erkennen en te sturen op sociale cohesie en samenwerking. Ieders talent, kwaliteit en perspectief worden benut om tot betere resultaten te komen. Op onderdelen kan een doelgroepgerichte aanpak hieraan bijdragen.

Waar het lhbt+-studenten betreft kan een doelgroepgerichte aanpak, zoals beschreven in de laatste zin van bovengenoemd citaat, nuttig zijn om te werken aan een (sociaal) veilige(re) omgeving en zichtbaarheid voor de desbetreffende studenten. Bijvoorbeeld in de vorm van een netwerk voor en door lhbt+-studenten (en mogelijk ook medewerkers). In dit onderzoek staat de verkenning van de behoeften van lhbt+-studenten rondom deze en andere mogelijkheden centraal.

CHARTER DIVERSITEIT

In oktober 2018 heeft Inholland zich via ondertekening van het Charter Diversiteit door toenmalig voorzitter van het College van Bestuur Jet de Ranitz gecommitteerd aan het bevorderen van diversiteit en inclusie binnen de hogeschool, waarbij aandacht is voor verschillende thema's, beleidslijnen en doelstellingen. Aandacht voor de lhbt+-gemeenschap binnen Inholland was reeds voor ondertekening van het Charter Diversiteit een accent binnen het diversiteitsbeleid van Inholland en is dit ook na ondertekening gebleven. In het Charter Diversiteit wordt het belang en de meerwaarde van een netwerk voor de lhbt+-gemeenschap binnen Inholland onderschreven. Dit onderzoek is hiermee in lijn met de ambities die worden uitgesproken in het Charter Diversiteit.

ONDERZOEKSLIJN DIVERSITEITSVRAAGSTUKKEN

Begin 2018 is de onderzoekslijn Diversiteitsvraagstukken van lector Machteld de Jong en haar team van start gegaan. De onderzoekslijn heeft als missie het genereren van aandacht voor diversiteit, het agenderen van thema's rond diversiteit, en vanuit onderzoek en analyse op zoek gaan naar praktische oplossingen om inclusie en verbinding tot stand te brengen. Het geven van een stem aan jongeren – met name studenten – speelt hierbij een cruciale rol. Dit onderzoek naar de behoeften van lhbt+-studenten rondom het uiting geven aan hun gender- en/of seksuele identiteit binnen de onderwijscontext van Inholland sluit goed aan bij de missie van de onderzoekslijn Diversiteitsvraagstukken daar het onder andere praktische oplossingen kan bieden op het gebied van het bevorderen van een inclusieve onderwijsomgeving voor lhbt+-studenten. Hierbij is het belangrijk dat dergelijke praktische oplossingen een verbindend karakter hebben, zowel binnen de groep lhbt+-studenten als in een bredere context.

URGENTIE EN RELEVANTIE

Een behoefteonderzoek onder lhbt+-studenten rondom de wijze waarop zij uiting (zouden willen) geven aan hun gender- en/of seksuele identiteit binnen de onderwijsomgeving van Inholland is op basis van hetgeen hierboven beschreven zowel urgent als relevant. De eerder aangehaalde onderzoeken van het Sociaal en Cultureel Planbureau laten zien dat lhbt+-personen in Nederland in het algemeen, én specifiek ook in het hoger beroepsonderwijs, nog altijd – en in sommige gevallen steeds vaker – te maken krijgen met homonegativiteit. Het is belangrijk dat lhbt+-studenten een net zo (sociaal) veilige omgeving en zichtbare positie ervaren – binnen het hoger onderwijs in het algemeen en Inholland in het bijzonder – als andere studenten. Dit onderzoek wil hieraan bijdragen door bovengenoemde onderzoeksinzichten te duiden in de context van Inholland en hiermee een (praktische) stem te geven aan lhbt+-studenten binnen onze hogeschool. Ook zal in de bredere onderwijscontext contact worden gelegd met andere (randstad) hogescholen om ervaringen en kennis op dit (onderzoeks)gebied uit te kunnen wisselen.

ONDERZOEKSVRAAG

In hoeverre en op welke wijze willen lhbt+-studenten uiting geven aan hun gender- en/of seksuele identiteit binnen de onderwijsomgeving van Inholland?

‘Mensen kunnen toch het beeld wat ze van je hebben bijstellen aan de hand van je seksualiteit of van je gender.’

ONDERZOEKSOPZET

Aan dit kwalitatieve onderzoek hebben negentien studenten meegewerkt vanuit de Inholland-vestigingen Diemen, Amsterdam, Haarlem, Den Haag, Rotterdam, Delft en Alkmaar. Vanuit de Inholland-vestiging in Dordrecht hebben zich geen participanten gemeld voor deelname aan het onderzoek, ondanks dat de werving van de participanten via Iris gericht is geweest op alle Inholland-studenten. Er is met zowel Nederlandse als internationale studenten gesproken, verspreid over vrijwel alle domeinen. Het werven van participanten is hoofdzakelijk gedaan middels een oproep met persoonlijke insteek van de onderzoeker via Iris en verliep erg vlot. De participanten gaven vaak aan blij te zijn dat hun stem ertoe deed en deelde dan ook graag hun verhalen met de onderzoeker.

Met de negentien participanten zijn semigestructureerde interviews via Microsoft Teams gehouden van tussen de vijfenveertig en negentig minuten lang. Het interviewen in tijden van corona was efficiënt, maar het vroeg op sommige momenten ook meer energie om in korte tijd via de digitale weg een vertrouwensband op te bouwen. De interviews zijn opgenomen en vervolgens anoniem getranscribeerd. De in dit onderzoek genoemde namen zijn door de participanten zelf gefingeerd. Na het transcriberen zijn de audio-opnamen onmiddellijk verwijderd. De getranscribeerde data is vervolgens met MAXQDA gecodeerd en geanalyseerd. In het volgende hoofdstuk staan de hieruit voortvloeiende resultaten centraal.

STUDEREN BIJ INHOLLAND ALS LHBTI+-STUDENT

Dit resultatenhoofdstuk is opgedeeld in zes uit de geanalyseerde data naar voren gekomen thema's, te weten: 1) jezelf zijn, 2) positieve ervaringen, 3) negatieve ervaringen, 4) bewustwording, 5) zichtbaarheid van de lhbt+-gemeenschap en 6) behoefte aan gemeenschap. In de komende zes paragrafen zullen deze thema's in bovenstaande volgorde besproken worden.

1) Jezelf zijn

Jezelf kunnen zijn binnen Inholland is voor lhbt+-studenten anders dan voor studenten die niet tot deze gemeenschap behoren. Maar ook tussen de geïnterviewde participanten uit de lhbt+-gemeenschap binnen Inholland zijn aanzienlijke verschillen zichtbaar in ervaringen rondom jezelf kunnen zijn. Uit de interviews met de participanten blijkt dat niet-hetero zijn doorgaans extra energie vraagt en onzekerheden met zich meebrengt. Zo zijn er verschillende participanten die zich tijdens de beginperiode van hun studie in de klas anders voordeden dan ze achteraf gezien gewild zouden hebben. Uit angst om niet geaccepteerd te worden, door zowel medestudenten als docenten:

Mensen kunnen toch het beeld wat ze van je hebben bijstellen aan de hand van je seksualiteit of van je gender. En dat gebeurt. [...] Ik verwacht niet dat het echt invloed kan hebben op je studieresultaten, want dat kan gewoon niet, maar toch heb je die zekerheid nog steeds niet. Als een docent jou niet mag, om die reden, en dat kan, dan heb je toch zoiets van ja, hmm, want soms ben je gewoon persoonlijk afhankelijk van een docent. Sacha (21), Inholland Haarlem

Bovenstaand citaat uit het interview met Sacha illustreert op scherpe wijze de onzekerheden waarmee lhbt+-studenten op dagelijkse basis worstelen. En deze onzekerheden blijven zoals aangegeven niet beperkt tot docenten. Ook waar het medestudenten aangaat zijn veel participanten tijdens het initiële contact in enige mate terughoudend, en hebben zij tijd nodig om te peilen hoe de ander naar verwachting denkt over kwesties rondom de lhbt+-gemeenschap.

Als het gaat om daadwerkelijk uit de kast komen op de hogeschool zijn de ervaringen overwegend positief van aard. Uiteenlopend van zeer enthousiaste reacties tot ervaringen die geschaard kunnen worden onder het adagium 'leven en laten leven'. Een belangrijke kanttekening ter nuance is in dezen dat het concept 'uit de kast komen' in de ogen van vrijwel alle participanten eigenlijk tot het verleden zou moeten behoren:

Ik vind het nu nog steeds wel lastig om er dan zo bewust over te beginnen of zo, omdat ik zoiets heb van ja, het zou eigenlijk ook gewoon normaal moeten zijn. Ik wil niet als ik mezelf voorstel zeggen van, o ja, ik heb een vriendin, in plaats van een vriend. Laura (24), Inholland Haarlem

Behoren tot de lhbt+-gemeenschap vraagt aldus extra energie van de participanten. Waar andere studenten meer vanzelfsprekend zijn wie ze zijn, zullen lhbt+-studenten nog altijd te pas en te onpas uit moeten komen voor wie ze zijn. Dat dit soms vermoet laat bovenstaand citaat goed zien.

2) Positieve ervaringen

Opvallend vaak gaven de participanten aan bewust voor Inholland gekozen te hebben. Met name waar het gaat om de kleinschaligheid van Inholland lijkt dit voor de participanten een belangrijke factor te zijn geweest in hun hogeschoolkeuze. Zoals eerder aangegeven zijn veel participanten in beginsel in de klas nog wat terughoudend betreffende hun gender- en/of seksuele identiteit. De aanloop naar het uit de kast komen is soms lang, maar vrijwel altijd onzeker en spannend. Zodra de participanten het gevoel hebben dat ze zichzelf kunnen uiten in de klas zijn de reacties veelal positief, en soms zelfs in positieve zin onverschillig. Veel participanten kiezen ervoor hun gender- en/of seksuele identiteit op een terloopse manier te delen met hun medestudenten. Zo ook Daniël:

Toen had ik wel een mooi bruggetje gevonden, want we gingen doen ‘een waarheid, een leugen’. En dan moesten we zeg maar kiezen, wat denk jij, we moesten bij de waarheid gaan staan. En toen had ik dus gezegd van aan de ene kant ben ik transgender en zit ik midden in mijn transitie van vrouw naar man, en aan de andere kant heb ik het Kallmann syndroom waardoor ik geen puberteit krijg. En iedereen ging bijna bij het Kallmann syndroom staan, dat vond ik wel een mooi compliment. Maar daardoor kon ik wel gewoon heel luchtig uit de kast komen en kon ik ook gewoon heel gemakkelijk een gesprek erover hebben. En vanuit mijn klas is iedereen er ook gewoon helemaal prima mee, en iedereen heeft er heel veel respect voor.

Daniël (19), Inholland Amsterdam

Sommige participanten, zoals Daniël, zagen de stap naar Inholland als een nieuw begin. Een mooi moment om zichzelf opnieuw ‘uit te vinden’ als lhbt+-student. Andere participanten hadden wat langer de tijd nodig om zich veilig genoeg te voelen om uit de kast te komen. Studieloopbaanbegeleiders kunnen in dit proces een belangrijke rol spelen. Tijdens de interviews kwamen zij structureel ter sprake. Sommige participanten hadden heel positieve ervaringen met hun studieloopbaanbegeleiding. Andere participanten zagen met name hoe het beter zou kunnen. In de ogen van de participanten leunt studieloopbaanbegeleiding op het gebied van kwesties rondom gender en seksualiteit momenteel te sterk op de (persoon van de) begeleider in kwestie. Dit uit zich in geen of juist uitgebreide aandacht voor het onderwerp, bijvoorbeeld door de waarde die aan het onderwerp wordt toegekend op basis van het eigen levensverhaal van de studieloopbaanbegeleider.

Goede studieloopbaanbegeleiders werden omschreven als betrokken en geïnteresseerd. Als veilige haven in de klas. Als persoon op wiens steun de participanten onvoorwaardelijk konden rekenen. Ook in het geval van frictie in de klas op het gebied van kwesties rondom gender en seksualiteit.

Een belangrijk aandachtspunt op het gebied van studieloopbaanbegeleiding is dat een jaarlijks wisselende begeleider veel participanten een doorn in het oog is. Veelal voelde dat als het weggooien van een zojuist opgebouwde (persoonlijke) band. Sommige participanten bleven zelfs contact houden met hun voormalige studieloopbaanbegeleider, hoewel ze inmiddels al een andere toegewezen hadden gekregen. Ook tijdgebrek lijkt een beduidend aandachtspunt te zijn.

3) Negatieve ervaringen

Negatieve ervaringen van participanten rondom lhbt+-kwesties kunnen zowel expliciet als meer subtiel van aard zijn. Hoewel zoals eerder aangegeven de reacties op het uit de kast komen bij veel participanten doorgaans positief waren, lijkt het onderwerp onder de oppervlakte complexer:

Het moment dat wij het gesprek aangingen met iedereen, want dat hebben we een keer gedaan, wat dat is, homoseksueel gedrag, of in ieder geval wat dat betekent, merkte je eigenlijk dat er een ontzettend gat ontstond tussen twee groepen. Omdat je een groep had die zei prima, we zijn volwassen en het is wetenschappelijk bewezen dat dit zo is, en je had nog steeds een groep die zei, nee het is aangeleerd, het is niet natuurlijk. En dat vond ik wel heel heftig om te zien, omdat je eigenlijk vrij direct neergezet wordt als een soort niet-natuurlijk iets.

Thom (23), Inholland Diemen

Bovenstaand citaat laat zien dat kwesties rondom de lhbt+-gemeenschap binnen Inholland, net zoals in de bredere maatschappij, nog altijd complex van aard zijn. Binnen Inholland lijkt op het eerste oog doorgaans sprake te zijn van acceptatie van lhbt+-studenten. Wie verder kijkt ziet dat deze acceptatie niet altijd zo vanzelfsprekend is als deze lijkt. Acceptatie van lhbt+-studenten kan samenhangen met bijvoorbeeld culturele of religieuze achtergrond, en kan van voorwaardelijke aard zijn. Bijvoorbeeld op voorwaarde van heteronormatief gedrag; de binaire opdeling van onze samenleving in man en vrouw.

Negatieve ervaringen van de participanten hangen in lijn met bovengenoemde veelal samen met de ‘bewaking’ van heteronormatieve regels op het gebied van mannelijkheid en vrouwelijkheid. Dit zie je terug in door participanten aangehaalde voorbeelden van het wegzetten van deelnemers aan

Pride Amsterdam als ‘homootjes’, of het bestempelen van medestudenten als ‘mietje’ of ‘homo’, veelal bij onmannelijk gedrag.

Wanneer er sprake is van (potentiële) negativiteit rondom lhbt+-kwesties dient er onderscheid gemaakt te worden tussen gender en seksualiteit. Tussen bijvoorbeeld een transgender student en een lesbische student. Tussen ‘verbergbare’ en ‘niet-verbergbare’ identiteiten:

En dan geldt voor je seksualiteit dat je dan nog wel een beetje kunt doen van ja het is niet zo, en mocht hij het vragen kun je altijd nog gewoon hetero zeggen, dat voelt weliswaar kut, maar je kunt het altijd doen als je er geen zin in hebt, maar met gender blijft dan dat ik daar zit en dat toch wel enigszins zichtbaar is van joh, kort haar, herenkleding, hmm. En dat maakt het lastig!

Sacha (21), Inholland Haarlem

Transgender studenten zijn soms gedwongen zichtbaar, zo laat bovenstaand voorbeeld zien. En zichtbaarheid kan leiden tot zeer schrijnende situaties. Zo werd het voorbeeld gegeven van een docent die in de klas een negatieve opmerking maakte over transgenders in het bijzijn van een student die duidelijk niet zo goed in het hokje vrouw of man paste.

Uit de interviews met de participanten komt sterk naar voren dat lhbt+-kwesties binnen Inholland nog altijd complex zijn, en veelal onbesproken blijven. Van acceptatie lijkt op het eerste oog doorgaans sprake. Maar onder de oppervlakte is het onderwerp vele malen complexer, en zou het veel vaker explicieter aan de orde moeten komen in de klas. Er lijkt vaak te worden gedaan alsof iedereen binnen Inholland op dezelfde golflengte zit als het gaat om lhbt+-kwesties, terwijl de praktijk laat zien dat dit onjuist is. Het vaker expliciet bespreekbaar maken van lhbt+-kwesties in de klas kan positief uitpakken voor zowel lhbt+-studenten als studenten die anders over dergelijke kwesties denken dan nu veelal verondersteld lijkt te worden.

‘...daardoor kon ik wel gewoon heel rustig uit de kast komen...’

4) Bewustwording

Door kwesties rondom de lhbt+-gemeenschap onbesproken te laten ontstaat er op dit gebied ongemak, zo komt uit de interviews naar voren. Het bespreekbaar maken van thema’s zoals seksuele oriëntatie, genderidentiteit en genderexpressie zorgt ervoor dat lhbt+-studenten zich gezien voelen. In veel klassen komen bijvoorbeeld culturele verschillen al met regelmaat aan bod, en worden deze veelal zelfs gevierd. In lijn hiermee zouden ook onderwerpen als gender- en seksuele diversiteit vaker bespreekbaar gemaakt kunnen worden in de klas:

Vooral in Diemen, dat is best wel, ik weet niet hoe de rest van Inholland is, maar bij ons heb je best wel veel internationale opleidingen, en daar wordt al veel mee gedaan. Je ziet heel vaak vlaggen overal van alle soorten landen, en er wordt gewoon veel over gepraat. En ik denk dat dat ook over andere onderwerpen moet gaan gebeuren. Dus echt meer dat het gesprek op gang wordt gebracht.

Amber (20), Inholland Diemen

Behalve ongemak kan het onbesproken laten van onderwerpen rondom gender- en seksuele diversiteit in de klas zorgen voor – of het in stand houden van – onbegrip. Educatie, of in ieder geval het bespreekbaar maken van dergelijke onderwerpen, bijvoorbeeld door het delen van persoonlijke verhalen, maakt de weg naar begrip mogelijk korter en toegankelijker (maar vraagt wel empathie en kennis van docenten):

Ik denk dat het heel erg belangrijk is om een menselijke vorm van educatie te vinden, om mensen dus wel bewust te maken van wat het betekent voor iemand. En wat voor een reis iemand meemaakt om tot het punt van uit de kast komen te komen. Bijvoorbeeld een heel goede vriend van mij heeft altijd nare ervaringen gehad met homoseksualiteit, omdat de mensen die hij kende als homoseksueel eigenlijk dingen van hem wilde, en hij is een heteroseksuele jongen. En daardoor heeft hij een soort van negatieve vibe gekregen daarvan. En tegen mij zegt hij eigenlijk, omdat ik met hem wel dat gesprek ben aangegaan, omdat ik hem wil bewijzen dat er ook 'normale homoseksuelen' bestaan, en ik denk dat voor mensen zoals hem, en ook voor mensen die niet te maken krijgen met homoseksuelen, dat een vorm van educatie daarin heel belangrijk is. Omdat je dan toch een soort van lage drempel legt naar het begrijpen. En het begrijpen is al een heel groot deel van het accepteren.

Thom (23), Inholland Diemen

Uit de interviews met de participanten komt naar voren dat het gesprek in de klas over kwesties rondom de lhbt+-gemeenschap veelal valt of staat met de bereidheid van lhbt+-studenten in de klas om erover te praten. Zodra zij de ruimte krijgen en nemen om dit gesprek aan te gaan pakt dit doorgaans positief uit en zorgt het voor begripsvorming. Kritisch zijn de participanten over het feit dat dergelijke onderwerpen eigenlijk als vanzelfsprekend besproken zouden moeten worden in de klas, en dus in mindere mate afhankelijk zouden moeten zijn van de aanwezigheid van bereidwillige lhbt+-studenten in een klas:

Het enige wat ik dan jammer vond denk ik is dat, hoe zeg ik dat, het is niet alsof we via de stof echt hebben meekregen, of begripsvorming hebben gekregen over seksualiteit. Natuurlijk werd het er af en toe in vermeld, maar begripsvorming over bijvoorbeeld mijn situatie zouden mijn medestudenten niet hebben meegekregen als ik niet in de klas had gezeten. Dus ik denk dat het praten over life events een goed punt is van de opleiding. Dus dat moeten we ook vaker doen, dus die openheid creëren in de klas. Ik denk dat dat belangrijk is, maar er zal natuurlijk ook een groep zijn waarin er niet een persoon zoals ik in de klas zit, waarvoor ik toch hoop dat die studenten ook meekrijgen over mensen zoals ik.

Yogi (23), Inholland Amsterdam

'...de vlag hijsen. Het is een heel klein gebaar voor hun maar voor ons, voor mij in ieder geval, voelt het als een groot gebaar.'

Een kans voor Inholland is aldus het breder scholen van de studentenpopulatie – en hiermee als vanzelfsprekend ook de medewerkerspopulatie – als het gaat om kwesties rondom de lhbt+-gemeenschap. Of in bredere zin op het gebied van hoe het is om anders te zijn. Dagen gericht op de lhbt+-gemeenschap, zoals Paarse Vrijdag of Coming Out Day, kunnen volgens de participanten goede aanleidingen zijn om het gesprek over dergelijke thema's in de klas aan te zwengelen. In dezen hebben docenten een belangrijke rol betreffende wat er wordt besproken en de manier waarop dit wordt gedaan. Ook voorlichting in de klas door (andere) lhbt+-studenten wordt gezien als kans om op persoonlijke en toegankelijke wijze te werken aan begripsvorming rondom gender- en seksuele diversiteit.

5) Zichtbaarheid van de lhbt+-gemeenschap

Tijdens de interviews is een van de opvallendste zaken dat de participanten vrijwel allemaal aangeven weinig andere lhbt+-studenten te kennen op de hogeschool. In deze paragraaf staat de zichtbaarheid van de lhbt+-gemeenschap op Inholland centraal. In de volgende paragraaf wordt aandacht besteed aan de kracht van een zichtbare lhbt+-gemeenschap; ontmoeting en verbinding.

Zichtbaarheid van de lhbt+-gemeenschap kent verschillende uitingsvormen. Zo kan het ophangen van een regenboogvlag ervoor zorgen dat lhbt+-studenten zich gezien en welkom voelen. Vrijwel alle participanten geven aan dit erg belangrijk te vinden:

Met Coming Out Day of zo de vlag hijsen. Het is een heel klein gebaar voor hun, maar voor ons, voor mij in ieder geval, voelt het als een heel groot gebaar. Dat merk ik wel dat dat gewoon een dingetje is waar ik altijd naar kijk. En als ik dan een vlag zie hangen of zo, dan maakt mijn hart altijd weer een sprongetje. Gewoon een beetje die acceptatie voelen of zo. Het voelt altijd gewoon heel fijn om de vlag te zien hangen.

Daniël (19), Inholland Amsterdam

Bijvoorbeeld op Paarse Vrijdag wordt binnen Inholland op deze manier reeds aandacht besteed aan de lhbt+-gemeenschap. Helaas wordt dit nog niet door veel participanten opgemerkt, waarmee (extra) aandacht in dezen belangrijk en noodzakelijk blijft.

Behalve het hijsen van een fysieke vlag kan ook de digitale vlag gehesen worden door online op sociale media aandacht te besteden aan het onderwerp. Ook dit wordt binnen Inholland reeds gedaan op dagen zoals Coming Out Day. De leefwereld van de doelgroep waarop dergelijke uitingen zijn gericht is, zeker in de huidige coronacrisis, voor een aanzienlijk deel online.

Hoewel het hijsen van fysieke of digitale vlaggen een mooie stap is in het creëren van een welkom- en thuisgevoel voor lhbt+-studenten, is de belangrijkste uitkomst van dit onderzoek dat er een overweldigde behoefte is onder de participanten aan een daadwerkelijke lhbt+-gemeenschap op onze hogeschool. Een zichtbare en actieve gemeenschap in de vorm van een netwerk, platform of vereniging. In de komende paragraaf staat dit onderwerp centraal.

6) Behoeftte aan gemeenschap

Ondanks dat het voor mij hier op school nooit een probleem is geweest, is er nooit heel veel aandacht voor geweest op school. Zowel met posters of campagnes, als in het curriculum van de opleiding. Daarin vind ik dat de school wel een rol kan spelen. Bij de politie heb je Roze in Blauw. Een soort van aanspreekpunt voor lhbt+-studenten mis ik. Een soort platform waar docenten, medewerkers, maar ook studenten in zitten of naartoe kunnen met hun issues. Ik snap dat als je zelf worstelt met je genderidentiteit, dat een genderneutraal toilet wel fijn zou zijn, of dat je daarover wilt praten. Dan zou er wel een platform voor moeten zijn waar je naartoe kan. En dan heb ik het niet over een decaan. Een decaan, hoe goed een decaan ook kan zijn, het gaat om representativiteit; je moet iemand hebben die in de community zit, die je begrijpt. Die tegen je kan zeggen; ik snap het wánt ik heb het meegemaakt. Kijk ik kan wel zeggen ik snap het, maar als je het nooit hebt meegemaakt kan je het wel snappen, maar dan kan je het niet begrijpen, je kan het niet voelen. Daar zou wel een stap in kunnen worden gezet.

Jayke (23), Inholland Diemen

Jayke vat in bovenstaand citaat het sentiment uit de interviews rondom de behoefte aan een georganiseerde lhbt+-gemeenschap op onze hogeschool sterk samen. In vrijwel alle interviews was het gebrek en de behoefte aan een zichtbare en actieve lhbt+-gemeenschap een belangrijk en dominant gespreksonderwerp. Belangrijk omdat de participanten heel luid en duidelijk aangeven dat dit momenteel echt ontbreekt en sterk gemist wordt.

De participanten voelen zich soms eenzaam in een verondersteld heteroseksuele wereld. Er is grote behoefte aan het comfort en de veiligheid van een omgeving van gelijkgestemden. Van mensen die in hetzelfde schuitje zitten, die weten waar je het over hebt als je een onderwerp aankaart zoals genderneutrale toiletten of heteronormatief gedrag in de klas:

Ik zou een groep met gelijkgestemden het fijnst vinden. Ikzelf heb het meeste er uitgehaald als ik met homoseksuelen praat, dan weet ik zeker dat die niet per se hetzelfde hebben meegemaakt, maar dat die in ieder geval begrijpen waar je vandaan komt. En wat ik gewoon heel erg merk is dat als je met een heteroseksueel het gesprek aangaat, die heeft eigenlijk al een soort achterstand, omdat je in jouw schoenen moet komen. Die moet eigenlijk eerst nog begrijpen van wat is het hele anders zijn, en dan met jouw vraagstuk aan de gang.
Thom (23), Inholland Diemen

Een dergelijke omgeving – in de vorm van een netwerk, platform of vereniging – kan bijdragen aan het welzijn van lhbt+-studenten door een luisterend én begrijpend oor te bieden bij problemen. Wanneer lhbt+-studenten op een dergelijke plek terecht kunnen hoeven zij zich niet alleen te voelen op momenten dat behoefte is aan steun:

Ik was op de middelbare school zelf ook lid van de GSA. Dat vond ik wel heel erg fijn. Gewoon dat je daarmee bezig bent, gewoon dingen organiseert, gewoon dingen kan bespreken. Want ik merkte aan mezelf dat het op de middelbare school heel erg hielp dat er gewoon zoiets was van, je voelde je daar wel heel erg gesteund. Ook gewoon voor anderen, dat ze het gevoel hebben dat ze er gewoon open in kunnen zijn. Voor mij heeft het ook heel erg geholpen met uit de kast komen.
Daniël (19), Inholland Amsterdam

Daniël noemt hier de GSA, een succesvol concept afkomstig van middelbare scholen, waarbij scholieren die vinden dat iedereen op hun school de vrijheid heeft te kunnen zijn wie ze zijn, zonder zich daarvoor te hoeven schamen of verantwoorden, zich verenigen in een Gender and Sexuality Alliance ; een verbond tussen allerlei seksuele oriëntaties, sekses, genderidentiteiten en genderexpressies. Dit is een mooi voorbeeld van een reeds bestaande en succesvolle vorm van vereniging voor lhbt+-personen in het onderwijs. Naar een dergelijk model van gemeenschapsvorming zou ook bij Inholland serieus gekeken moeten worden gezien de overweldigende behoefte eraan onder de participanten van dit onderzoek.

Zichtbaarheid, besproken in de vorige paragraaf, en de behoefte aan een georganiseerde lhbt+-gemeenschap, besproken in deze paragraaf, gaan hiermee aldus hand in hand. Het opzetten van een sterke en actieve lhbt+-gemeenschap op onze hogeschool zorgt voor zichtbaarheid van deze gemeenschap, en een zichtbare lhbt+-gemeenschap zorgt er weer voor dat aankomende en zittende studenten uit deze gemeenschap zich welkom, gezien én gesteund voelen.

CONCLUSIE EN AANBEVELINGEN

In dit kwalitatieve onderzoek onder negentien lhbt+-studenten van Hogeschool Inholland stond de volgende onderzoeksvraag centraal: in hoeverre en op welke wijze willen lhbt+-studenten uiting geven aan hun gender- en/of seksuele identiteit binnen de onderwijs-omgeving van Inholland? Hieronder zijn de drie belangrijkste bevindingen en hieruit voortvloeiende aanbevelingen beknopt uiteengezet. De roep onder de participanten van dit onderzoek om een georganiseerde en actieve lhbt+-gemeenschap is luid en duidelijk, en een dergelijke gemeenschap wordt op dit moment sterk gemist. Deze gemeenschap kan bijvoorbeeld de vorm hebben van een platform, vereniging of netwerk, en kan bestaan uit zowel studenten als medewerkers. De belangrijkste doelen van een dergelijke gemeenschap zijn het faciliteren van laagdrempelig contact met gelijkgestemden en het bieden van een luisterend én begrijpend oor in gevallen waaraan daar behoefte is.

De oprichting van een georganiseerde en actieve gemeenschap zoals hierboven beschreven, draagt bij aan het verbeteren van het huidige gebrek aan zichtbaarheid van de lhbt+-gemeenschap op Inholland. Bijvoorbeeld door het organiseren van evenementen op dagen zoals Coming Out Day en Paarse Vrijdag. De huidige inspanningen van Inholland op dit gebied, zoals het hijsen van de fysieke en digitale regenboogvlag op dergelijke dagen, worden in de huidige vorm door slechts een beperkt deel van de participanten opgemerkt. Dergelijke steunbetuigingen aan de lhbt+-gemeenschap blijven aldus belangrijk en noodzakelijk, en kunnen nieuw en meer leven ingeblazen worden door een georganiseerde en actieve lhbt+-gemeenschap. Kwesties rondom de lhbt+-gemeenschap zijn binnen Inholland, net zoals in de bredere maatschappij, nog altijd complex van aard, en blijven veelal onbesproken. Binnen Inholland lijkt op het eerste oog doorgaans sprake te zijn van acceptatie van lhbt+-studenten. Wie inzoomt ziet dat deze acceptatie lang niet zo vanzelfsprekend is als deze lijkt. Zo kan de mate waarin lhbt+-studenten geaccepteerd worden samenhangen met bijvoorbeeld religieuze of culturele achtergrond, en kan acceptatie van lhbt+-studenten een voorwaardelijk karakter hebben op basis van bijvoorbeeld heteronormatief gedrag. Door binnen de onderwijsomgeving vaker en explicieter aandacht te besteden aan onderwerpen rondom de lhbt+-gemeenschap kan zichtbaar worden dat niet iedereen binnen Inholland – zoals nu veelal verondersteld lijkt te worden – op dezelfde golflengte zit als het gaat om kwesties rondom de (emancipatie van de) lhbt+-gemeenschap. Het zichtbaar en bespreekbaar maken van dergelijke verschillen is een belangrijke voorwaarde voor het kunnen voeren van een open (en mogelijk tot meer wederzijds begrip leidend) gesprek over deze thematiek.

Concreet kan binnen Inholland op basis van de uitkomsten van dit onderzoek werk gemaakt worden van een aantal zaken. Allereerst lijkt het opzetten van een georganiseerde en actieve lhbt+-gemeenschap de meest urgente maar ook relatief ‘eenvoudige’ opdracht. Voor het succesvol opzetten van een dergelijke gemeenschap zijn initiatief en middelen vanuit de organisatie cruciaal. Ten tweede dient het gebrek aan zichtbaarheid van de lhbt+-gemeenschap binnen Inholland (nog steviger) aangepakt te worden. De eerdergenoemde georganiseerde en actieve lhbt+-gemeenschap kan hieraan een bijdrage leveren door bijvoorbeeld het organiseren van activiteiten (rondom lhbt+-gerelateerde dagen) zoals netwerk- en bewustwordingsevenementen. Voorwaarde hiervoor is dat deze gemeenschap gefaciliteerd wordt vanuit de organisatie, zodat zij bijvoorbeeld de aanpak van het gebrek aan zichtbaarheid van de lhbt+-gemeenschap als formele opdracht kunnen krijgen. Tot slot verdienen thema’s rondom de lhbt+-gemeenschap zoals seksuele oriëntatie, genderidentiteit en genderexpressie in de klas en tijdens de studieloopbaanbegeleiding structureler en steviger aandacht. Hiervoor is het belangrijk dat docenten die daar behoefte aan hebben de mogelijkheid hebben zich op dit gebied (verder) te scholen.

BRONNEN

Andriessen, I., Hoegen Dijkhof, J., van der Torre, A., van den Berg, E., Pulles, I., Iedema, J., & de Voogd-Hamelink, M. (2020). *Ervaren discriminatie in Nederland II*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Inholland. (2018, 3 oktober). 'Bij Inholland leer je met diversiteit omgaan': Ondertekening Charter Diversiteit in Haarlem. Geraadpleegd via: <https://www.inholland.nl/nieuws/bij-inholland-leer-je-met-diversiteit-omgaan>.

Inholland. (2016) Instellingsplan 2016-2022: *Durf te leren*. Geraadpleegd via: <https://www.inholland.nl/media/13747/instellingsplan-2016-2022-durf-te-leren.pdf>.

Keuzenkamp, S., Kooiman, N. & van Lisdonk, J. (2012). *Niet te ver uit de kast: Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Kuyper, L. (2018). *Opvattingen over seksuele en genderdiversiteit in Nederland en Europa*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Van Beusekom, G. & Kuyper, L. (2018). *LHBT-monitor 2018: De leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.